

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

205

Vragen van de leden **Chakor** en **Kathmann** (beiden GroenLinks-PvdA) aan de Minister-President en de Minister en de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over *het archiveren van zakelijke appjes* (ingezonden 18 september 2024).

Antwoord van Staatssecretaris **Szabó** (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties), mede namens de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (ontvangen 8 oktober 2024).

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «Ministeries komen belofte niet na: zakelijke appjes niet op juiste manier bewaard» van nu.nl?¹

Antwoord 1

Ja, ik ben bekend met dit bericht.

Vraag 2

Op welke termijn komt u met een reactie op het onderzoeksrapport van de Auditdienst Rijk over de naleving van de richtlijnen met betrekking tot het bewaren van berichtenverkeer?²

Antwoord 2

Gestreefd wordt om de reactie op het ADR-onderzoeksrapport voor de behandeling van de begroting van Algemene Zaken te geven.

Vraag 3

Waarom worden de nieuwe richtlijnen voor het bewaren van berichtenverkeer door Ministers en Staatssecretarissen nog steeds niet altijd goed nageleefd?

¹ nu.nl, 11 september 2024, «Ministeries komen belofte niet na: zakelijke appjes niet op juiste manier bewaard» (<https://www.nu.nl/algemeen/6327804/ministeries-komen-beloofte-niet-na-zakelijke-appjes-niet-op-juiste-maniem-bewaard.html>).

² Auditdienst Rijk, 17 juni 2024, Onderzoeksrapport Archiveren chatberichten bewindspersonen (<https://open.overheid.nl/documenten/311369b2-2f57-4ccf-9935-e133da1794a6/file>).

Antwoord 3

Werkprocessen en de daarbij gebruikte instrumenten om chatgesprekken op een goede manier duurzaam veilig te stellen waren ten tijde van de ADR audit in het eerste kwartaal van 2024 nog volop in ontwikkeling. Een aantal departementen heeft inmiddels diverse aanvullende, structurele verbeteringen in het werkproces doorgevoerd. Op basis van een nieuwe uitvraag van BZK gedurende de maand augustus 2024, vastgelegd in een aanvullende rapportage van CIO Rijk, blijkt dat de naleving van de instructie voor bewindspersonen duidelijk is verbeterd. Bij één bewindspersoon bleek het technisch niet mogelijk om de Whatsapp berichten uit te lezen. Bij een tweede bewindspersoon bleek dat nog niet alle whatsappberichten van de gehele kabinetsperiode waren veiliggesteld en is nog verdere actie noodzakelijk.

Vraag 4

Kunt u toelichten waarom de naleving van deze richtlijnen – die sinds 21 juni 2023 gelden – niet consistent is op alle ministeries, ondanks de expliciete oproep om het gebruik van sms- en berichtenapplicaties te beperken en om het automatisch verwijderen van berichten uit te zetten?

Antwoord 4

De meest impactvolle afwijking van de naleving, die de uitvoerbaarheid van het informatiebeheer beperkt, zat primair in de opvolging van twee maatregelen. Dit betreft het scheiden van zakelijke, partijpolitieke en privé chatgesprekken door gebruik van twee telefoons en onduidelijkheid over het al dan niet mogen verwijderen van privé en partijpolitieke chatberichten en persoonsgegevens die onderdeel uitmaken van een gearchiveerd zakelijk chatgesprek. Aan de hand van de aanvullende rapportage van CIO Rijk kan worden geconcludeerd dat er op elk departement nu middelenscheiding is toegepast. Daarnaast heeft de Landsadvocaat een analyse gemaakt over de noodzaak tot verwijdering van persoonsgegevens die onderdeel uitmaken van een gearchiveerd zakelijk chatgesprek. De Landsadvocaat concludeert dat verwijdering daarvan niet verplicht is³.

Wel moet er een procedure zijn ingericht om (achteraf) privé of partijpolitieke chatgesprekken of -berichten op verzoek te kunnen uitzonderen c.q. markeren in de veiliggestelde set⁴. Door te sturen op het -bij gebruik- bewust scheiden van zakelijke contacten en privé en partijpolitieke contacten in combinatie met het geautomatiseerd laten uitzonderen van puur privé en partijpolitieke chatgesprekken, zou deze procedure in de praktijk maar beperkt ingezet moeten worden.

Vraag 5

Hoe wordt momenteel toezicht gehouden op de naleving van deze richtlijnen bij de verschillende ministeries? Hoe wordt er toegezien op de meer subjectieve suggesties, zoals «beperk het gebruik van sms en berichtenapplicaties»?

Antwoord 5

Toezicht op de naleving van de Archiefwet door de centrale overheid is belegd bij de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed. Daarnaast intensificeert CIO Rijk de frequentie van de monitoring op de veiligstelling en archivering van zakelijke chatgesprekken. Ook kan de Auditdienst Rijk, op verzoek van de politieke en ambtelijke leiding van ministeries, de beleids- en de bedrijfsvoering, waaronder het veiligstellen van zakelijke chatgesprekken, onderzoeken.

Het toezicht op de meer subjectieve suggesties uit de richtlijnen is lastig meetbaar te maken. De hoofdmaatregel ter bevordering van de naleving van meer subjectieve suggesties uit de richtlijnen bestaat uit herhaaldelijke voorlichting voor ambtenaren en bewindspersonen over hoe zij chat zakelijk

³ Pels Rijcken Landsadvocaat. (2 juli 2024). *Advies Capstone-methodiek (AVG en Archiefwet)*. zaaknummer 11022166, paragraaf 9.4

⁴ Pels Rijcken Landsadvocaat. (2 juli 2024). *Advies Capstone-methodiek (AVG en Archiefwet)*. zaaknummer 11022166, paragraaf 5.10

kunnen en mogen gebruiken. Er wordt niet gemonitord op de mate van gebruik.

Vraag 6

Hoe wordt formeel het onderscheid gemaakt tussen bestuurlijke, partijpolitieke en privécommunicatie? Wie hakt de knoop door als er onduidelijkheid bestaat over de aard van een appje?

Antwoord 6

Partij-politieke -en privéinformatie is niet bestuurlijk van aard en valt daarmee niet onder het regime van de Archiefwet en de Wet open overheid. Partij-politieke communicatie betreft berichten van bewindslieden met partijgenoten over onderwerpen die hun partij aangaan. Dit kan betrekking hebben op zowel interne partijaangelegenheden als inhoudelijke partijpolitieke standpunten.

De definitie van privéinformatie is tweeledig: Allereerst uit het zich in met wie er wordt gecommuniceerd. Gaat het om een privépersoon, niet zijnde een werk -of bestuurlijk contact, dan betreft het bij uitstek privéinformatie.

Daarnaast uit het zich in de *inhoud* van de communicatie. Is die niet bestuurlijk maar puur privé van aard, dan betreft het eveneens privéinformatie. Ongeacht of het een werk of bestuurlijk contact betreft⁵.

Alle overige communicatie wordt bestuurlijk van aard geacht. Het is aan de berichteneigenaar zelf om dit onderscheid te maken, bij voorkeur aan «de voorkant» door het gebruik van twee telefoons: een zakelijke en privételefoon. Van belang hierbij is wel om te benadrukken dat niet het gebruikte medium – de zakelijke dan wel privételefoon – maar de inhoud van bericht bepalend is voor de vraag of het onder beheer van de organisatie moet worden gebracht. Bij twijfel hierover kan de berichteneigenaar desgewenst hierover in overleg treden met de binnen de organisatie aangewezen verantwoordelijke personen voor de borging van de juiste berichten.

Vraag 7

Is het in alle gevallen terug te zien óf berichten verwijderd zijn? Heeft het (meermaals) verwijderen van chatberichten gevolgen? Hoe voorkomt u dat berichten verwijderd worden, zoals destijds gebeurde met de sms'jes van voormalig Minister-President Rutte?

Antwoord 7

Nee, met de huidige technische voorzieningen is dit niet na te gaan. De werkprocessen zijn nu echter zodanig ingericht dat informatieverlies van zakelijke chatgesprekken wordt voorkomen.

Vraag 8

Kunt u aangeven welke maatregelen het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties neemt om strenger toezicht te houden op de naleving van deze richtlijnen? Zijn er sancties voor het niet naleven van deze richtlijnen en zo ja, welke?

Antwoord 8

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties scherpert de frequentie van de monitoring op de naleving van de richtlijnen aan en deelt de opgehaalde gegevens met de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed. Het ministerie heeft daarbij niet het mandaat om eventuele sancties op te leggen.

De Archiefwet bepaalt welke ambtenaren toezichthouden op de naleving van de wet. Toezicht op de naleving van de Archiefwet door de centrale overheid is belegd bij de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed. De Inspectie heeft wel de mogelijkheid om bestuursorganen onder verscherpt toezicht⁶ te plaatsen en in het uiterste geval zelfs sancties op te leggen.

⁵ Zie hiertoe ook de kabinetsreactie d.d. 6 april 2023, «Kamerbrief reactie op adviesrapporten chatberichtenarchivering en informatiebeheer», voetnoten 37 en 38.

⁶ Website Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, Toezichtkader, pagina 5, URL: <https://www.inspectie-oe.nl/de-inspectie-overheidsinformatie-en-erfgoed/publicaties/publicatie/2017/12/21/toezichtkader-inspectie-overheidsinformatie-en-erfgoed>

CIO Rijk heeft maandelijks afstemmingsoverleg met de Inspectie rondom coördinatie en monitoring, audits en toezicht op de naleving van de Archiefwet door de centrale overheid.

Vraag 9

Wie is er binnen een departement verantwoordelijk voor het goed archiveren van zakelijke appjes? Is het nodig om een bepaalde functionaris in een departement hier een mandaat voor te geven?

Antwoord 9

In de Archiefwet 1995 staat wie op welk moment de zorgdrager is. Voor departementen zijn dit de Ministers. De uitvoering van deze archivering is via ondermandatering vastgelegd in afzonderlijke organisatie- en mandaatbesluiten. Op de website van de inspectie staan een aantal voorbeelden van archiefbeheersregels⁷

Vraag 10

Waarom verschilt de manier waarop het bewaren van berichtenverkeer wordt aangepakt per departement? Leidt dit volgens u tot uiteenlopende naleving van de richtlijnen?

Antwoord 10

Hier geeft het rapport van de ADR een uitgebreide verklaring voor. De werkprocessen waren bij een aantal organisaties nog in ontwikkeling waarbij verschillende operationele keuzes zijn gemaakt. Ook worden er verschillende technische oplossingen voor de veiligstelling van chatgesprekken toegepast. De vereiste spoed in het daadwerkelijk realiseren van veiligstelling van zakelijke chatgesprekken had niet kunnen worden betracht als de organisaties hadden moeten wachten op een uniforme Rijksbrede invoering van een voorziening voor chatgesprekkenarchivering. Om uiteenlopende naleving te verminderen zijn dus nog nadere harmonisatieslagen nodig in de uitvoering van beleid. Ook zal de inzet van een Rijksbrede voorziening inclusief dienstverlening hierbij gaan helpen.

Vraag 11

Waarom wordt het proces van veiligstellen van berichtenverkeer als omslachtig en arbeidsintensief beschouwd? Hoe wilt u dit proces automatiseren en makkelijker maken, zodat er een geoliede routine ontstaat voor het bewaren van berichtenverkeer?

Antwoord 11

Het handmatig selecteren van privé en partijpolitieke chatberichten in veiliggestelde zakelijke chatconversaties is een arbeidsintensief proces. Het bij gebruik aan de voorkant scheiden van privé, partijpolitieke en zakelijke chatgesprekken (door privé en partijpolitieke gesprekken via een privé telefoon te laten verlopen en zakelijke chatgesprekken via de zakelijke telefoon) in combinatie met een voorziening voor het geautomatiseerd veiligstellen van zakelijke chatgesprekken, maakt het informatiebeheer minder arbeidsintensief en voorkomt willekeur in selectie.

Vraag 12

Betrekt u de verkenning van een in eigen beheer zijnde chatapplicatie (conform de motie-Palmen) bij het verbeteren van de digitale archivering? Is het technisch mogelijk om een dergelijke applicatie interoperabel te maken met de meest populaire chatdiensten en deze ook te voorzien van een functie om gesprekken in uitleesbaar format te exporteren?⁸

⁷ Website Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, Archiefbeheersregels, URL: <https://www.inspectie-oe.nl/onderwerpen/archiefbeheersregels>

⁸ Kamerstuk 36 410 III, nr. 11.

Antwoord 12

Na een eerste verkenning en afstemming van de Open Source Software Tchap met de eigenaar DINUM⁹, is in augustus 2024 besloten tot het uitvoeren van een Proof of Concept. Dit initiatief maakt onderdeel uit van het ontwerp van een nieuwe werkplek voor de Rijksdienst en interoperabiliteit met populaire chatdiensten is ook een onderwerp wat daarin wordt meegenomen.

Eventuele inzet van de Franse voorziening bij de Nederlandse (Rijks)overheid is een complexer en langduriger traject dan het inzetten van nu al beschikbare technische oplossingen. Gedurende 2024 is er een technische pilot uitgevoerd met software die zakelijke chatgesprekken veiligstelt.

Op basis van deze succesvolle pilot heeft de Rijksorganisatie voor Informatiehuishouding de opdracht gekregen om tussentijds een Rijksbrede voorziening te realiseren op basis van interoperabele technieken uit de markt die het zakelijke chatverkeer van bewindspersonen en geselecteerde Rijksambtenaren kunnen afvangen en archiveren.

Vraag 13

Wat wordt er gedaan om de cultuur van informatiebeheer binnen de Rijksoverheid te verbeteren? Hoe wordt ervoor gezorgd dat alle betrokkenen zich bewust zijn van het belang van zorgvuldig informatiebeheer en bekend zijn met de beste maatregelen die zij zelf kunnen nemen?

Antwoord 13

Naast aanpassing van de gedragsregeling voor de digitale werkomgeving voor rijksambtenaren en het handboek voor bewindspersonen gedurende 2024, wordt ook de ambtseed voor rijksambtenaren vernieuwd. Voor de invoering van de vernieuwde ambtseed per 1 januari 2025 wordt ook een informatiecampagne voorbereid voor het vergroten van het bewustzijn van het belang van zorgvuldig informatiebeheer en het daarbij behorende gedrag.

Vraag 14

Kunt u deze vragen afzonderlijk van elkaar beantwoorden?

Antwoord 14

Ja, de vragen zijn afzonderlijk beantwoord.

⁹ Het interministeriële digitale directoraat «La direction interministérielle du numérique» (DINUM) valt onder het gezag van de Franse Minister «de la Transformation et de la Fonction publiques».